

מאימתי פרק ראשון ברכות

י רב נסים גאון

פחה בלשגרי וסיים בלשגרי. אלמלא חלה היא בלשגרי כל חוסי בו סיומא דלמה רגשו גוים הוא: זריוני. פרויסי: זמאיים כתיב. קרי ביה זמאיים שכינה יצר הרע: שפיל. השפיל עמך למוך המקרא כל דבר שהוא בסוף קרוי שפילו של דבר: סמוכים לעד לפולס. בדברי תורה כתיב [אחר] נלמנים כל פקודיו סמוכים (א) סמיכה כל פקודיו עשויים בלמה וישר ולגורך ולא דבר רק: כלום יש עבד שמורד ברכו. ויבא להכחיש את דברי הנביא: אמור לו כלום יש בן כו'. והא חזינן הכא דהוה: סכא נמי הוה: סופיה להיות: ואמר שירה. כנגד כולם אמר שירה לכשכרתה רוח הקודש עליו: תורה אור

וכל קרבי. על שם קרבי אמו שדר בזוכן: מאי משמע. דעל יום המיתה נאמר: בא וראה וכו'. הוא סבר דהכי צעוי מאי שנא קרבים דנקט: חמשה זרכי נפשי. לעיל חזיב להו: מאי דכתיב מי כהחכם ומי יודע פסע דבר. משום דליירי בכוספה בסמיכה גאולה להפלה נקט ליה: דלשכחן דלול אליהו לגבי אחאז. דכתיב וילך אליהו לגבי אלישע. כשהלכו על מואב הוא ויהושפט (נמליס ב ג) דמתוך שלל היו הולכים זה אלל זה לא היה מוכיחו על שלל נשא אשה: ככשי דרמנא. סתריס דהקב"ה כמו רישא בכבשא (חולין ד' ג): בהטמנת האפר: נגורה גורה. שמתום: מקובלני מביס חזי אכא. דוד טראה את המלך שם וחרבו שלופה בידו בסוף ספר שמואל (ב כד) ולא זכע עממו מן הרחמים: חזי

כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי דכתיב באשרי האיש וסיים באשרי דכתיב באשרי כל חוסי בו: הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דר"מ והוו קא מצערו ליה מואב הוה קא בעי ר' מאיר רחמי עליהו כי היכי דלימותו אמרה ל' ברוריא דביתהו מאי דעתך משום דכתיב יתמו חמאים מי כתיב חומאים חמאים כתיבו עווד שפיל לסיפיה דקראורשעים עוד אינם כיון דיתמו חמאים ורשעים עוד אינם אלא בעי רחמי עליהו דלהדרו בתשובה ורשעים עוד אינם בעא רחמי עליהו והדרו בתשובה: אמר לה הוה צדוקי לברוריא כתיב רני עקרה לא ילדה משום דלא ילדה רני אמרה ליה שמיא שפיל לסיפיה דקרא דכתיב לא רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה' *אלא מאי עקרה לא ילדה רני כנסת ישראל שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כותייכו: א"ל הוה צדוקי לר' אבהו כתיב מומור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו וכתיב לדוד מכתם בברחו מפני שאול במערה הי מעשה הוה ברישא מכדי מעשה שאול הוה ברישא לכתוב ברישא אמר ליה אתון דלא דרשיתון סמוכין קשיא לכו אנן דדרשינן סמוכים לא קשיא לן *דא"ר יוחנן סמוכין מן התורה מנין שנא' סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר למה נסמכה פרשת גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם כלום יש עבד שמורד ברבו אף אתה אמר לו כלום יש בן שמורד באביו אלא הוה הכא נמי הוה: אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה כנגד מי אמר שלמה מקרא זה לא אמרו אלא כנגד דוד אביו שדר בחמשה עולמים ואמר שירה דר במעי אמו ואמר שירה שנאמר ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו יצא לאויר העולם ונסתכל בכוכבים ומזלות ואמר שירה שנאמר ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו מאי כל גמוליו אמר ר' אבהו שעשה לה דדים במקום בינה מעמא מאי אמר (רבי) יהודה כדי שלא יסתכל במקום ערוה רב מתנא אמר כדי שלא יינק ממקום המנופת ראה במפלתן של רשעים ואמר שירה שנאמר יתמו חמאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה נסתכל ביום המיתה ואמר שירה שנאמר ברכי נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת מאי משמע (ב) דעל יום המיתה נאמר אמר רב בר רב שילא מסיפא דעניינא דכתיב תסתיר פניך יבהלון חוסף רוחם יגועון וגו' רב שימי בר עוקבא ואמרי לה מר עוקבא הוה שכיח קמיה דר' שמעון בן פזי והוה מסדר אגדתא קמיה דר' יהושע בן לוי אמר ליה מאי דכתיב ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו אמר ליה בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם *מדת בשר ודם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להשחיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והיינו דאמרה חנה אין קדוש בה' כי אין בלתיך ואין צור כאלהינו. מאי אין צור כאלהינו אין ציור כאלהינו *מאי כי אין בלתיך אמר ר' יהודה בר מנסיא אל תקרי כי אין בלתיך אלא אין לבלותך שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מעשה דיו מבלין אותו והקב"ה מבלה מעשיו א"ל אנא הכי קא אמינא לך הני חמשה ברכי נפשי כנגד מי אמרן דוד לא אמרן אלא כנגד הקב"ה וכנגד נשמה מה הקב"ה מלא כל העולם אף נשמה מלאה את כל הגוף מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה אף נשמה רואה ואינה נראית מה הקב"ה זן את כל העולם כלו אף נשמה זנה את כל הגוף מה הקב"ה מהור אף נשמה מהורה מה הקב"ה יושב בחדרי חדרים אף נשמה יושבת בחדרי חדרים יבא מי שיש בו חמשה דברים הללו וישבח למי שיש בו חמשה דברים הללו: אמר רב המנונא מאי דכתיב מי כהחכם ומי יודע פשר דבר מי כהקדוש ברוך הוא שיוודע לעשות פשרה בין שני צדיקים בין חוקיהו לישיעיהו חוקיהו אמר ליתי ישיעיהו גבאי דהכי אישכחן באליהו דאול לגבי אחאב (שנאמר ויילך אליהו להראות אל אחאב) ישיעיהו אמר ליתי חוקיהו גבאי דהכי אישכחן ביהורם בן אחאב דאול לגבי אלישע מה עשה הקב"ה הביא יסורים על חוקיהו ואמר לו לישיעיהו לך ובקר את החולה שנאמר בימים ההם חלה חוקיהו למות ויבא אליו ישיעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' (צבאות) צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו' מאי כי מת אתה ולא תחיה מת אתה בעולם הוה ולא תחיה לעולם הבא אמר ליה מאי כולי האי אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה א"ל משום דהואי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו א"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד אמר ליה השתא הב לי ברתך אפשר דגרמא זכותא דידי ודידך ונפקי מנאי בנין דמעלו א"ל כבר נגורה עליך גזירה א"ל בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך מקובלני מבית אבי אבא אפי' חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים אתמר נמי רבי יוחנן ורבי * (אליעזר) דאמרי תרויהו אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים שנא' הן יקמלני לו איהל (ג):

אלא מאי כתיב ילדה כתיב רשע

אלא מאי כתיב ילדה כתיב רשע

במות דף ד' ע"ט

ההלים ק"ח

משלי נ"א

ההלים ק"ב

שם

שם

שם

שם

שם

שם

אמר לה הריא מינא לברוריא בברוריא הוה בתו של ר' גינאי הוה תרדיון והוה היתח אשתי של ר' פאזי ואית' בפירקא קמא דמסכת ע"ו (דף י"ח) בברוריא דביתו דר' פאזי ברת' דר' הנינו בן תרדיון והוה ובר למה הוה ריבא הכספת לפני הכספת כדאמרין בפסחים ב' בתמיד (דף ק"ג) אמר לה ומה בברוריא דביתו דר' פאזי ברת' דר' הנינו בן תרדיון ודעת גמרא חלה מאה (משמע) שמתחילתה בימא חתלה מאה רבתא: למה נמנכה פרשת אבשלום לפרשת נגמנו. פרש' נגמנו דהא המומור הראשון שכתבו בו יתיבטו מלכי ארץ *קשת תרבות יעה בתך ביתו של אדם יותר כמלחמת נגמנו ותם שפרק לפני איריחו של נים (ע"ו דף ג) חזי לעתיד באים אמות השלום ופתיחותיו ובחיתן תפלין בראשיתו ותפלין ברושיתו ופזוה בפתיחתו כיון שרואין מלחמת נגמנו אמר להם על מי אתם באים על ה' ועל משהו שנא' (תהלים ב) למה רגשו גוים [ונ'] יתיבטו מלכי ארץ מיד כל אחד ואחד מנתק מוסרותיו והלך לו שנא' נתקה את מוסרותיו וגו' וכלא בייחא: *ספ טבר מסרון קלס. ועי' לעיל ז' כ"י.

עוד אינם כיון דיתמו חמאים ורשעים עוד אינם אלא בעי רחמי עליהו דלהדרו בתשובה ורשעים עוד אינם בעא רחמי עליהו והדרו בתשובה: אמר לה הוה צדוקי לברוריא כתיב רני עקרה לא ילדה משום דלא ילדה רני אמרה ליה שמיא שפיל לסיפיה דקרא דכתיב לא רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה' *אלא מאי עקרה לא ילדה רני כנסת ישראל שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כותייכו: א"ל הוה צדוקי לר' אבהו כתיב מומור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו וכתיב לדוד מכתם בברחו מפני שאול במערה הי מעשה הוה ברישא מכדי מעשה שאול הוה ברישא לכתוב ברישא אמר ליה אתון דלא דרשיתון סמוכין קשיא לכו אנן דדרשינן סמוכים לא קשיא לן *דא"ר יוחנן סמוכין מן התורה מנין שנא' סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר למה נסמכה פרשת גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם כלום יש עבד שמורד ברבו אף אתה אמר לו כלום יש בן שמורד באביו אלא הוה הכא נמי הוה: אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה כנגד מי אמר שלמה מקרא זה לא אמרו אלא כנגד דוד אביו שדר בחמשה עולמים ואמר שירה דר במעי אמו ואמר שירה שנאמר ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו יצא לאויר העולם ונסתכל בכוכבים ומזלות ואמר שירה שנאמר ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו מאי כל גמוליו אמר ר' אבהו שעשה לה דדים במקום בינה מעמא מאי אמר (רבי) יהודה כדי שלא יסתכל במקום ערוה רב מתנא אמר כדי שלא יינק ממקום המנופת ראה במפלתן של רשעים ואמר שירה שנאמר יתמו חמאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה נסתכל ביום המיתה ואמר שירה שנאמר ברכי נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת מאי משמע (ב) דעל יום המיתה נאמר אמר רב בר רב שילא מסיפא דעניינא דכתיב תסתיר פניך יבהלון חוסף רוחם יגועון וגו' רב שימי בר עוקבא ואמרי לה מר עוקבא הוה שכיח קמיה דר' שמעון בן פזי והוה מסדר אגדתא קמיה דר' יהושע בן לוי אמר ליה מאי דכתיב ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו אמר ליה בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם *מדת בשר ודם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להשחיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והיינו דאמרה חנה אין קדוש בה' כי אין בלתיך ואין צור כאלהינו. מאי אין צור כאלהינו אין ציור כאלהינו *מאי כי אין בלתיך אמר ר' יהודה בר מנסיא אל תקרי כי אין בלתיך אלא אין לבלותך שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מעשה דיו מבלין אותו והקב"ה מבלה מעשיו א"ל אנא הכי קא אמינא לך הני חמשה ברכי נפשי כנגד מי אמרן דוד לא אמרן אלא כנגד הקב"ה וכנגד נשמה מה הקב"ה מלא כל העולם אף נשמה מלאה את כל הגוף מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה אף נשמה רואה ואינה נראית מה הקב"ה זן את כל העולם כלו אף נשמה זנה את כל הגוף מה הקב"ה מהור אף נשמה מהורה מה הקב"ה יושב בחדרי חדרים אף נשמה יושבת בחדרי חדרים יבא מי שיש בו חמשה דברים הללו וישבח למי שיש בו חמשה דברים הללו: אמר רב המנונא מאי דכתיב מי כהחכם ומי יודע פשר דבר מי כהקדוש ברוך הוא שיוודע לעשות פשרה בין שני צדיקים בין חוקיהו לישיעיהו חוקיהו אמר ליתי ישיעיהו גבאי דהכי אישכחן באליהו דאול לגבי אחאב (שנאמר ויילך אליהו להראות אל אחאב) ישיעיהו אמר ליתי חוקיהו גבאי דהכי אישכחן ביהורם בן אחאב דאול לגבי אלישע מה עשה הקב"ה הביא יסורים על חוקיהו ואמר לו לישיעיהו לך ובקר את החולה שנאמר בימים ההם חלה חוקיהו למות ויבא אליו ישיעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' (צבאות) צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו' מאי כי מת אתה ולא תחיה מת אתה בעולם הוה ולא תחיה לעולם הבא אמר ליה מאי כולי האי אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה א"ל משום דהואי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו א"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד אמר ליה השתא הב לי ברתך אפשר דגרמא זכותא דידי ודידך ונפקי מנאי בנין דמעלו א"ל כבר נגורה עליך גזירה א"ל בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך מקובלני מבית אבי אבא אפי' חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים אתמר נמי רבי יוחנן ורבי * (אליעזר) דאמרי תרויהו אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים שנא' הן יקמלני לו איהל (ג):

הגזות הבית

גליון הש"ס

(א) גמ' בני רחמי. עיון תענית כג ב וכו' פ"ח פ"ח ויבא מדרש העולם פ"ח המנסה לני מלכיה: שלם דנפקי מינאי. פי' טווי כתיב י"ח ב ד"ה ל"ק: שלם פלוגי מרב מדה. ע"י חוס' נדה פז ב ד"ה הכל:

גמ' בני רחמי. עיון תענית כג ב וכו' פ"ח פ"ח ויבא מדרש העולם פ"ח המנסה לני מלכיה: שלם דנפקי מינאי. פי' טווי כתיב י"ח ב ד"ה ל"ק: שלם פלוגי מרב מדה. ע"י חוס' נדה פז ב ד"ה הכל: